

L'ANY DEL CENTENARI DE JOSEP VALLVERDÚ

CARME VIDALHUGUET

Comissària de l'Any Josep Vallverdú

carmevidalhuguet@gmail.com

Diu Josep Vallverdú que deia Gaziol que una llarga vida és una llarga casualitat. Per a Vallverdú una vida llarga és una enorme pila de vivències, i una acumulació de records que fan de la memòria un mosaic sense fi, una pel·lícula, i més si conserves activa aquella memòria, tal com destaca a *Mosaic de tardor*.

L'Any Josep Vallverdú potser haurà estat especial i diferent respecte altres centenaris perquè ell n'ha estat actor actiu, amb un total d'obra publicada que compta ja amb tres-cents sis títols només en primera edició i que amb motiu del centenari presentàvem, en itinerància per tot el país, a través de la Diputació de Lleida i de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, en l'exposició *GeoGrafies Josep Vallverdú: vida i obra*. Una taula de dotze metres per dos amb totes les primeres edicions de narrativa infantil i juvenil, llibres de frontera, llibres personals en tota la seva varietat de registres, des de la biografia i l'autobiografia, passant pels dietaris, la crònica de viatges, les memòries i el retrat literari, fins a la traducció, l'assaig, el teatre, la poesia, la crítica literària, l'opinió i les cartes, més vuit verticals que n'expliquen la vida. I és que en Vallverdú vida i obra van íntimament lligades. En totes les seves geografies, Vallverdú hi ha donat, avui encara escriu a la revista *Terrall* de les Borges Blanques i a *Francolí* de l'Espluga de Francolí. I fins que es va publicar *Àncora*, de Sant Feliu de Guíxols, hi va col·laborar sempre; però de les seves geografies Vallverdú també n'ha rebut. L'Any Josep Vallverdú ha servit perquè tinguí el reconeixement de tots els pobles i ciutats on ha viscut: Fill Predilecte de Lleida i Adoptiu de Sant Feliu de Guíxols, Puiggròs, les Borges Blanques, l'Espluga de Francolí i Balaguer. A més a més de la medalla del centenari que li lliurava el president de la Generalitat Pere Aragonès el dia de l'aniversari, el 9 de juliol en un acte a Palau.

Tots els seus llibres publicats ens han fet dir que plenitud d'obra i vitalitat de persona s'han conjuminat feliçment en l'avinentsa d'aquest centenari. I aquesta feliç síntesi és la que l'ha fet tan diferent com especial, aquest Any, sobretot perquè també en dissenyar-lo i en preparar-lo l'homenatjat ha participat en totes les decisions, ha treballat en els continguts de les exposicions, en les programacions de simposis i jornades i en l'agenda d'actes, que creixia imparable a mesura que els mesos avançaven. I creixia, sobretot, per una raó fonamental: perquè el conjunt d'obra de Josep Vallverdú abasta el trànsit vital d'un lector, de la infantesa i joventut i fins a la maduresa, i això es troba en pocs escriptors.

També és cert que tanta participació de l'homenatjat es deu a l'actitud d'aquell Vallverdú sempre tan poc volgudament donat a la sorpresa i amb la voluntat que

aquest seu Any hagi servit, sobretot, per endreçar la posteritat: un dels objectius que ens plantejàvem en preparar-lo, aquest centenari. I què vol dir endreçar la posteritat? Doncs aconseguir que Vallverdú hagi estat tan justament homenatjat com prou degudament conegut, per revertir el que diu a *Indíbil i la boira*:

dono gràcies —relatives— al cel perquè no m’ha exornat el front amb una corona de llorer immarcescible ni fet de mi aquell autor consagrat, inatacable. I a la crítica, perquè s’ha ocupat tan poc dels meus papers. Tot això fa estar sempre en un pla actiu, alerta i augmenta la pròpia fluència vital.

Aconseguir, doncs, que aquest Vallverdú tan transversal sigui degudament conegut ha estat el trajecte d’aquest centenari, l’objectiu fonamental del qual no ha estat només de festejar, que també, aquests 100 d’anys d’un dels escriptors que més s’ha escarrassat a exercir d’*homme de lettres* en els més diversos àmbits i *métiers*, que diu Josep Murgades, sinó, sobretot, assentar els títols que s’han de mantenir vius en els catàlegs editorials, que siguin un referent per a lectors i crítics i que agafin els traductors, perquè Vallverdú, a més a més de dotar el topònim «Ponent» de valor identitari, ha sabut relligar els seus llocs amb un ampli univers transfronterer de la imaginació i la fantasia, d’aquí les més de quaranta traduccions de la seva obra.

Però perquè tot això passi, perquè Vallverdú es mantingui viu en els catàlegs editorials, se n’ocupi la crítica i sigui llegit, cal que es compleixi l’altre dels objectius que ens havíem plantejat: que sigui motiu d’estudi acadèmic, perquè pugui trobar-se, com diu Foix de Sarrià, «al bat del temps, prop de tothom, en llunyat de segles» (*Diari 1918*, Edicions 62, 1981, p. 229). I aquest ha estat també un objectiu principal d’aquest Any Vallverdú, perquè tots els títols publicats és evident que no quedaran tots en noves edicions dels catàlegs editorials, però en l’horitzó hem de trobar aquells títols que el fan etern. De *Rovelló*, *Roc drapaire*, *El venedor de peixos* i *Indíbil i la boira*, el primer dels seus llibres personals, fins als quatre volums d’una de les autobiografies més interessants en llengua catalana: *Desmudat i a les golfes*, *Vagó de tercera*, *Garbinada i Ponent* i *Mosaic de tardor*. Perquè quan Vallverdú parla ell i parla d’ell, parla sempre del país. Llengua i país, en tota l’evolució dels contextos socials i polítics que en cada moment li ha tocat de viure, han estat, alhora, els motius pels quals Vallverdú ha tingut sempre la necessitat d’explicar-se: encara avui, des de la publicació de *La llengua viscuda*, passant per *Lleida, problema i realitat*, *Proses de Ponent* i, amb Ton Sirera, *Els rius de Lleida* o *Catalunya visió*. Per això el Simposi organitzat conjuntament per la Institució de les Lletres Catalanes, l’Institut d’Estudis Catalans i la Universitat de Lleida presentava línies noves d’estudi.

Paral·lelament a la participació en tots els actes organitzats, Josep Vallverdú no ha deixat d’escriure. Porten peu editorial de 2023 el quart volum de l’autobiografia, *Mosaic de tardor* (Proa), *La llengua viscuda* (Editorial 3i4), *Potser sí* (d’Edicions La Musca) i *Aragalls* (Pagès editors) i amb motiu d’aquest centenari,

al costat de la Biblioteca Vallverdú de La Galera, que aplega en 14 volums l'obra juvenil, Pagès editors ha creat la Biblioteca Poètica Josep Vallverdú, amb tots els llibres de poesia, més la reedició facsímil de *Poemes de gos*. L'editorial Fonoll ha publicat, també amb motiu del centenari, una nova edició de *Proses de Ponent*. I amb *El captaire*, una novel·la negra, Vallverdú s'estrenarà en el gènere, en segell de l'editorial Salòria.

Ha estat potser el poeta el Vallverdú que més ha descobert el lector al llarg de tot l'Any, pels molts de recitals que han presentat companyies com Cassigalls, els «Versos de boira i aigua» d'Anton Not i Heura Gaya o els poemes musicats de Jordi Montañez, però si hi ha hagut una sorpresa de la qual tothom es feia ressò va ser la participació de Vallverdú «rapejant» a la Setmana del Llibre en Català. I ha estat també la descoberta d'un escriptor i d'un home que tot al llarg de la seva vida, per a la llengua, per a la literatura, per als lectors i per al país, no ha tingut mai un no.